

červenec 2010

Zpráva z veřejné debaty „Regularizace ve světle portugalských zkušeností“

Eva Valentová

Abstrakt:

V pátek 26. března 2010 se v knihovně Multikulturálního centra Praha uskutečnila debata, jejímž cílem bylo seznámit českou veřejnost se situací v oblasti migrace v Portugalsku. Debata probíhala za účasti zástupců portugalské organizace Solidariedade Imigrante, partnera MKC Praha, Organizace pro pomoc uprchlíkům a Sdružení pro integraci a migraci v projektu Regularizace jako jeden z nástrojů v boji proti nelegální migraci. Stěžejním tématem byly regularizační procesy (tedy pobytové amnestie udělované migrantům bez oprávnění k pobytu), které se zásadním způsobem podílejí na řešení pobytových otázek tamějších přistěhovalců.

***

Zápis z debaty

Dne 26. března 2010 se u příležitosti návštěvy zástupců portugalské organizace Solidariedade Imigrante (SOLIM) v Praze 1 uskutečnila v knihovně Multikulturálního centra Praha veřejná debata na téma „Regularizace ve světle portugalských zkušeností“. Debatou prováděla koordinátorka projektu Pavla Burdová Hradečná z organizace Sdružení pro integraci a migraci; hlavními hosty debaty byli Timoteo Macedo a Madina Omarkhanova z organizace SOLIM a Pavel Čížinský z Organizace pro pomoc uprchlíkům.

---

¹ V průběhu své návštěvy v Praze poskytli portugalští hosté rozhovor pro pořady „Zaostřeno na cizince“ Českého rozhlasu Regina. Tématem rozhovoru byla mj. problematika pracovní migrace a nelegálního zaměstnávání v souvislosti se zřícením domu v Soukenické ulici v Praze z října 2009, při němž zahynuli čtyři nelegálně zaměstnaní cizinci – dělníci, a s následujícím šetřením případu kompetentními orgány, jež probíhá doposud. Hosté uvedli několik příkladů, jakým způsobem se podobné situace řeší v Portugalsku. Tento pořad byl odvysílán dne 6. dubna 2010 a jeho záznam si lze poslechnout na internetu: http://www.rozhlas.cz/radionaprani/archiv/?p_po=1977.

Debata začala promítnutím sociálního spotu o existenci xenofobie a rasismu v Portugalsku. Po představení projektu moderátorkou debaty byla prostřednictvím krátkého videa představena organizace Solidariedade Imigrante a její účast na četných demonstracích za práva migrantů v Portugalsku. Timoteo Macedo k tomu vysvětlil, že snahou SOLIM je vtáhnout cizince do boje za prosazení zákonných změn v oblasti migrace, neboť podle něj je každý z nich zodpovědný za stav cizinecké legislativy. Tímto přístupem získala organizace za osm a půl roku své existence na 18.500 členů devadesáti národností. V Portugalsku cizinci tvoří asi 5 % obyvatelstva (celkem cca. 10 milionů obyvatel), z toho přibližně 350 tisíc cizinců prošlo regularizací. Pro Portugalsko je také příznačný veliký odliv cizinců i samotných Portugalců do jiných zemí (tzv. princip točící se desky – cizinci přicházejí, aby zas odešli dál).

V úvodu Timoteo Macedo podrobně objasnil důvody vzniku regularizace v Portugalsku. První výjimečná regularizace proběhla v roce 1996, kdy se podařilo zregularizovat kolem 32 tisíc osob. Podmínkou byl příchod do Portugalska v období od března 1995 do prosince 1995. Přijetím této legislativy reagovala vláda na velký příliv imigrantů do Portugalska v době, kdy v zemi vznikla velká poptávka po pracovní síle v souvislosti s přípravami EXPO 98. Do této doby totiž v zemi neexistoval žádný rámcový zákon o vstupu, pobytu a návratu cizinců, který by upravoval jejich práva a povinnosti s tím související.

Od roku 1998 se v otázkách regularizace začaly značně angažovat nevládní organizace, mezi nimiž SOLIM uspořádala několik demonstrací s postupným vzrůstajícím zastoupením cizinců. Z tohoto popudu došlo v roce 2000 k novelizaci cizineckého zákona, která umožnila regularizaci dalších skupin imigrantů. V roce 2001 přicházely do země vysoké počty cizinců ze zemí východní Evropy, načež bylo přijato regularizační opatření, které poprvé umožňovalo zregularizování pobytu těm imigrantům, kteří měli v Portugalsku práci (jednalo se zhruba o 199 tisíc osob). V roce 2003 podepsal portugalský premiér Barroso bilaterální dohodu s brazilským prezidentem o regularizaci brazilských přistěhovalců. Z dohody benefitovalo kolem 30 tisíc osob, které požádaly o regularizaci. Toto opatření ovšem bylo kritizováno ze strany nevládních organizací, které regularizaci založenou na národnostním principu považují za diskriminující. SOLIM opětovně svolala demonstraci s heslem „Všichni jsme Brazilci“ a upozorňovala na to, že jsou porušována práva obsažená ve Všeobecné deklaraci lidských práv OSN. Výsledkem kampaně bylo přijetí nové regularizační vlny v roce 2004 pro všechny cizince pod podmínkou, že měli v zemi práci. Od roku 2007 probíhá další regularizace, při které cizinci dokonce mohou zasílat své žádosti poštou bez osobního dostavení se na cizineckou policii. Tato regularizace se zatím dotkla asi 35 tisíc osob.

V roce 2009 spustila portugalská cizinecká policie nový program s názvem "Cizinecká policie v pohybu", v jehož rámci se sama snaží aktivně vyhledávat nelegální migranty ve spolupráci s právníky a nevládními organizacemi a pomoci jim s nutnou administrativou související s procesem regularizace. Jedná se o akci zaměřenou především na děti a seniory, kterou se cizinecká policie snaží zlepšit svůj obraz na veřejnosti a která by měla pomoci regularizovat cílové skupiny. Zranitelné skupiny cizinců totiž pořád zůstávají stranou, i když zákonná úprava

jejich regularizaci umožňuje. V příznivější situaci se nacházejí pouze senioři, kteří prokážou, že se o ně může na území Portugalska někdo postarat.

Timoteo Macedo také vyvrátil častý názor, že regularizace představuje důležitý pull faktor (tedy, že do země, kde probíhá regularizace, přijíždějí migranti bez oprávnění k pobytu z jiných zemí nebo rovnou přijíždějí bez potřebného víza v naději, že získají legální status skrze regularizaci). Důkazem toho je i portugalský zákon z roku 2007, na jehož základě stačí mít pro účely regularizace pobytu pracovní smlouvu² a dle kterého nemusí, jak to mnohdy bývá u regularizací zvykem, prokazovat, že na území daného státu pobývají určitý počet let. Při jeho aplikaci se nepotvrdil argument, že cizinci jedou do zahraničí za účelem získání legálního pobytu, protože se prokázalo, že hlavní motivací cizinců byla především práce. Tuto tezi dokazuje například i odchod 35 tisíc Ukrajinců z Portugalska do Španělska po poklesu pracovní nabídky v zemi. Regularizační procesy jsou jednoznačně dány ekonomickými důvody – stárnoucí Portugalsko i celá EU cizince potřebují, pokud však pracovní nabídka klesá, logicky dochází k odlivu imigrantů.

V závěru se rozproutila diskuse ohledně fungování a úspěšnosti portugalských Národních center pro podporu imigrantů (CNAI), která pod jednou střechou nabízejí cizincům služby různých úřadů. Na jednu stranu je chvályhodné vytvoření pozice socio-kulturního mediátora z řad imigrantů, který působí jako styčný důstojník mezi cizincem a úřadem, na druhou stranu může mít systém sjednocených úřadů i svá negativa. Pavel Čížinský prosazoval názor, že zvláště cizinci po příchodu do hostitelské země potřebují jiný přístup a služby než dlouhodobí rezidenti. Otázka prosazování tohoto modelu v České republice tedy zůstává nadále otevřená.

Článek vznikl v rámci projektu Regularizace jako jeden z nástrojů v boji proti nelegální migraci, který je financovaný z prostředků Evropského sociálního fondu prostřednictvím Operačního programu Lidské zdroje a zaměstnanost a státního rozpočtu ČR.

O autorce:

Eva Valentová je expertka na mezinárodní spolupráci v projektu Regularizace nelegální migrace a právnička Sdružení pro integraci a migraci.

---

² Mimo pracovní smlouvy musí žadatelé o regularizaci také minimálně 90 dní platit sociální pojištění a požádat o regularizaci mohou až po 6 měsících pobytu v Portugalsku.

evropský
sociální
fond v ČR

EVROPSKÁ UNIE

OPERAČNÍ PROGRAM
LIDSKÉ ZDROJE
A ZAMĚSTNANOST

PODPORUJEME
VAŠI BUDOUCNOST
www.esfcr.cz